

פ ר י ד ה
סיפור
מאת בן-ציון יהושע

א

בחג החנוכה ירדו שלגים בירושלים. גשמים ושלגים היו מעשי ידיה ותפילותיה של אימא. במאמרה נפתחו ארובות השמים ובהבל פיה נסגרו. מי הכינרת התאיידו אז אל שנת בצורת שחונה. היא שלטה ברוחות, שבאו להשתחוות אפיים בירושלים ומשם נשבו אל העולם כולו, היא רדתה בכוחות הטבע וגם אני חשתי את כח הרצון שלה. מכבר ידעתי שאל רחום, אותו רחם קוסמי בורא כול, הוא אישה שרגליה מוצבות ארצה וראשה מגיע אל שער השמים וענן של צחורי כנפיים מרחף מעליה. היא שילחה ממזוות השיגור הצמודה למשקוף הבית את ספינות החלל שלה העמוסות בקשות. במעופן הן חלפו על פני הבלקון העמוס צמחי מרפא ותבלין. הצוצלות שאותן האכילה היו יונות דואר בשליחותה, שתקשרו בינה לבין מחוזות שמעבר לאופק. הלכנו מאחוריה אך לא לפניא ולא מצדדיה. נישקנו בלילות שבת את כף ידה המושטת כפי שנישקנו את כף ידו של אבא. קיימנו את תרי"ג מצוותיה לא רק מתוך כבוד אלא מיראת כבוד. ההתפרקות הגדולה שלנו הייתה באותם ימים שבהם נטשה את בסיס השיגור שלה לטובת נסיעת חולין של כמה שבועות לביתה של אחותי לונה בתל-אביב. שקט שלא מן העולם הזה שרר אז בביתנו.

ב

לא צייצתי כשהיא תבעה ממני ללוות אותה בנסיעתה באוטובוס 'אגד' לתל-אביב. אימא אף פעם לא קיבלה סירוב והתנצלות כסיבה להתחמקות. מבטה הירוק והלח הספיק לנו. כמנהג אותם ימים, נסיעה לתל-אביב ארכה לירושלמים כמה שבועות, כאילו נסעו לחיים שלמים. היא נשאה איתה למסע שמיכות, כרים וכסתות, סירי אוכל גדושים ואף תרנגולת מלשלת אחת, חיה ופעלתנית, שהשאירה את חותמה הירקרק בכול. אחיותיי נותרו לשמור על המזוזה, על הבלקון ועל הצוצלות, העפרונים וצמחי המרפא והתבלין עד לשובי.

סבלים זריזים העמיסו על גג האוטובוס את החבילות הגדולות הכרוכות בחבלים. על המדפים שמעל המושבים הונחה תרנגולת מלשלת, חיה ונושמת שהייתה מפוחדת עד מוות. לצידה הונחו קופסאות קרטון עמוסות סירי אוכל דולפים, שטפטפו ציר דגים אדמדם שהתמזג בלשלת ירוקה. תמהיל הנוזלים זלג כגשם נדבות על בגדיהם ועל ראשיהם של הנוסעים, שלא נתנו דעתם על האסון שמרחף מעל ראשיהם בהיותם עסוקים בפיצוח גרעינים ובשיגור מטחי קליפות על הרצפה. איש מהם לא הגניב אפילו מבט קל אל השלט המאיים 'אסור לפצח גרעינים ולירוק. העברייני ייענש'.

משהפך הטפטוף לקילוח, קמה באוטובוס מהומה רבתי. המתלכלכים התלהטו וביקשו לבוא חשבון עם בעליה של התרנגולת המלשלת. הם לא הבינו שיש להם עסק עם אימא. היא נתגלתה כאישה ערמומית. בזמן שהרוחות סערו היא לא פצתה פה ולא הזדהתה ופיה מלא היה תפילה. בגדיהם ופניהם של הנוסעים נצבעו בירוק אדום בין עיר הקודש לירושלים לבין עיר החול תל-אביב. צחנה עמדה באוויר. האוטובוס הזדחל, השתנק בשיעול כרוני במעלה הקסטל, כמו ביקש להצטרף

לסנטוריום הסמוך של ארזה. משאיות עמוסות התנהלו לאיטן לפנינו בכביש הצר ופלטו עשן סמיך. מלמלתי תפילה שהאוטובוס המקרטע הזה יתדרדר לאחד הגיאיות שבדרך ובלבד שנשום אוויר פסגות. כל אימת שניסיתי למרוד, אימא בעטה ברגלי ונעצה בי את עיניה הירוקות ואני נאלמתי.

הנוסעים החלו חושדים באימא ובי. כפסע היה בינינו לבין התפרצות אלימה. אימא שמרה על זכות השתיקה. היא ידעה אל נכון מה מסוגל לעשות ירושלמי חמום מוח, שבגדי השבת שלו נצבעו בירוק אדמדם. באופן מפתיע היא שברה את שתיקתה, נעצה מבטה ירוק בנוסע הנסער וצייצה בקול גבוה ודק שהשתיק גם את שאר הנוסעים: "בחורצ'יק, אין לך סיבה להתלונן!". הפר הזועם נאלם דום למשמע קולה הגבוה והיא המשיכה: "ושתדע לך, שאני כבר ראיתי מצב קשה יותר באוטובוס בין תל-אביב לירושלים. זה היה בערב שבת. החום היה בלתי נסבל והנסיעה נמשכה שעות אחדות. אחד הנוסעים הניח על מדף המטען חבילת קרטון גדולה של גלידה וניל שוקולד, שאותה ביקש למכור בחנות הגלידה שלו בירושלים. הגלידה הפשירה עוד לפני היציאה מתל-אביב. הקרטון נספג ברוטב גלידה וממרומי המדף טפטף נוזל בצבע וניל שוקולד על ראשיהם ועל בגדי השבת של הנוסעים." "ומה קרה?", שאל הנוסע הרגזן. "נו!", אמרה אימא כשהיא מעגלת את שפתיה כשפופרת, "כבר בכניסה לירושלים, בין בית המשוגעים למושב הזקנים, היו הנוסעים שיכורים מרוב גלידה. הם היו מרוחים מכף רגל ועד ראש ובגדי השבת שלהם. הדיפו ריחות מתוקים של גלידה". פניו הזועפות של הנוסע נשתנו כבמטה קסם. הוא התעלם מהרבב שדבק בו, צחק בקול רועם, ספק קבע ספק שאל: "עכשיו אתם מבינים למה תל-אביבים מזהים ירושלמים לפי הבגדים?". במטה קסם האוטובוס הפך לאי של עליצות. האווירה הייתה מתוקה ודביקה כמו וניל שוקולד שנמס בשמש. עד מבואותיה התעשייתיים והאפרוריים של תל-אביב גלגלו הנוסעים את סיפור הגלידה וצחקו. אינני יודע מה מחק את רוח הקרב - כוחו של סיפור או מבטה הירוק והמשחק של אימא.

מבלי שיאונה לנו רע, הגענו לביתה של לונה ועימנו התרנגולת הידועה, מזרנים, שמיכות וסירים דולפים שהתגבהו על העגלה. עצמותיו של הסוס שמשך את עגלת המשא חרקו לא פחות מגלגלי הברזל המחלידים שהביאו אותנו למחוז חפצנו. לונה הנדהמת הביטה בעגלה העמוסה, בעגלון שהצליף בסוס האומלל, באימא ובי ולא ידעה את נפשה מרוב מבוכה. משנעצרה העגלה היא נשקה את כף ידה המושטת של אימא, שמבטה המצועף ריחף בנקודה לא ידועה בחלל.

ג

בשבת הלכתי עם אחותי לונה לרחוב דיזנגוף, שאנו הירושלמים הירבנו לדבר בשבחו והשוונו אותו לשאנז אליזה בפאריס, וזאת מבלי שביקרנו בו אפילו פעם אחת. הלכנו בצעדים זריזים, לא קודם שאימא הזהירה אותנו מפני חילול שבת שימיט אסון על ראשינו. "אתם יודעים שמפני לא תוכלו להסתיר דבר", אימה.

מדיזנגוף של אותם ימים ראינו את הים התיכון המקציף את גליו אל החוף ואוניה בגודל של כף יד שטה באופק ושיגרה ריחות של ים מהולים רקב דגים ואצות ים. קרעי עננים שכיסו את השמים לא בישרו טובות. עד מהרה הם היו לחֶשֶׁת עננים, צרורות ברקים ורעמים וגשם זלעפות. נרטבנו עד

לשד עצמותינו. בגדינו היו ספוגים מים. לונה שהטמיעה בתוכה את עיר החול, התפקרה לחלוטין, והדיחה אותי לחלל שבת ולהתנער מאלוהים. אם אימא הייתה יודעת לאן התדרדרה לונה ודאי הייתה מטילה עליה קללת נצח. בוודאי גם אבא אינו מוצא מנוחה בקברו. לונה הצביעה על בגדינו הרטובים, על כפות ידיי הרועדות, על הברקים והרעמים ועל גשם הזלעפות והציעה שניסע לביתה בטקסי. כירושלמי שלא נסע מעולם בשבת, סרבתי באופן חד-משמעי. בעננים ראיתי אישה אחת גדולה נושאת בידה מטה זעם. לונה לא התרשמה מן ההססנות שלי ודחפה אותי הישר למושב האחורי של טקסי שהמתין בסמוך. כח העמידה שלי היה דל וחלש לעומת הנחרצות של לונה, תכונה שירשה כנראה מאימא. מבעד לחלון הבטתי בקרע ענן שדרכו נשקף הכס הקדוש. הייתי בטוח שהשטן כבר מלהיט בקלשונו את הגיהנום למימדי תופת לקראת בואי הקרוב. כל הסימנים העידו שאימא קלטה באנטנות הרגישות שלה את המעשה הנורא והיא הולכת יד ביד עם גרמי השמים להכות אותי במכת ברק. דמעות גדולות של חרטה ניצבו בזוויות עיניי. לונה האפיקורסית לגלגה עליי ואמרה בלשון שאינה יאה למי שנולדה בירושלים: "אלי קרידו, תראה כמה אתם הירושלמים אהבליים. אתה נוסע בטקסי בשבת והכיפה הגדולה שלך עדיין על ראשך". לא יכולתי להתכחש לעובדות. הייתי בבחינת טובל ושרץ בידו. ידעתי שלונה צודקת. משכתי בחטף את הכיפה מעל ראשי וטמנתי אותה עמוק בכיסי. בשלב זה גם נסעתי בשבת וגם הסתובבתי בגילוי ראש.

"אתה כחול מקור. אתה תחטוף דלקת ריאות. תעשן סיגריה ותתחמם", הציעה לונה והוסיפה, "תראה, אני מעשנת וחם לי". נהג הטקסי היה משועשע ממעשה ההיתול של לונה על חשבון תמימותו של ירושלמי שעדיין לא בקע מן הביצה. ביד אחת אחז הנהג בהגה ובידו השנייה הושיט לעברנו מצית דלוק. לונה המדיחה דחפה לשפתיי הרועדות סיגריה וזו בערה עד מהרה באש הגיהנום. היא נשפה על פניי ועל עורפו של נהג הטקסי עיגולי עשן מתוך פומית התקועה בשפתיה האדומות. הסיגריה שבפי האירה את שפתיי ברשף אש של גחלילית שאיבדה את דרכה בלילה חשוך. דיזנגוף דמה לנהר שוצף והטקסי הזקן דמה לספינת נהר שחיפשה את דרכה ביום סגריר.

"זה לא!", השתעלתי אנושות ופרצתי בבכי קורע לב, "יש גבול. ברגע אחד אני נוסע בשבת, זורק את הכיפה מעל ראשי ואני גם מעשן סיגריה ביום שבת קודש. אם אימא תדע, היא תהרוג אותי ואותך. טוב מותי מחיי", השתמשתי במליצה שאימא הירבתה להשתמש בה כדי להפחיד אותנו מפני מותה הקרוב.

"פיקוח נפש דוחה שבת!", ציטטה לונה מהמקורות ושילחה מעל ראשו של נהג הטקסי עיגולי עשן. אימא ודאי תבין אותנו ותסלח לנו. תעשן ותתחמם". נראה שנהג הטקסי המרושע התאהב בלונה כי 'לא לחינם הלך זרזיר אל עורב אלא מפני שהוא מינו', נזכרתי בפסוק. הוא לא חדל לרגע מלהסתכל בה בראי שמולו, אולי בגלל חולצתה הרטובה ששיקפה את שדיה הזקופים והצחים. למרות שערו הכסוף של הנהג, גם לונה שלחה בו מבטים אסורים וחסכה לנו את דמי הנסיעה.

בשל שלושת החטאים שנכשלתי בהם היום, הייתי בטוח שאימא תשליח בנו את כל המאורות שבעולם כדי לכלות אותי ואת לונה. לונה הרגיעה אותי ואמרה: "פוסטמה, מה אתה מיבב? הכוחות של אימא

אינם יוצאים איתה מירושלים. הם עומדים ומחכים לה ליד המזוזה שלה. ובבלקון שלה. בתל-אביב היא בשר ודם, היא כמו שמשון שגזרו את מחלפותיו".

לונה הציתה מחדש את הסיגריה שכבתה. עישנתי והשתעלתי. חשתי שאני מאבד את בתוליי המוסריים. חשתי כי כתמים גדולים של גלידה חומה ולשלשת ירוקה ברוטב אדום של דגים היו לי למזכרת עוון ולטשטוש שרידי המצפון הדתי שלי. הסתכלתי דרך חלון הטקסי למרומים. בעננים ראיתי את אלוהים, גדול כמו אישה גדולה המנהיגה את ביתה ביד רמה. מול כל הארץ כבודו הייתי זעיר. אפילו פחות מתא בודד אחד המחפש את דרכו ברחם האלוהי. התביישתי עד כדי כך, שמאז שמרתי ממנו מרחק. חשתי כי ברגע של חולשה, בסיוע אֱלִים של כוחות טבע, איבדתי את אלוהים בדיזנגוף 99.

ד

במוצאי שבת חזרתי לעיר הקודש, בהותירי את אימא ואת אלוהים בעיר החול. בשבועות שאימא כפתה את עצמה על לונה, חשתי תחושה מתוקה של חרות, אך בסתר ליבי ריחמתי על לונה.

אינני יכול להסביר מדוע, אבל בכל פעם שעברתי את סף הבית, הושטתי את כף ידי הימנית למשקוף ונשקתי את המזוזה של אימא, שממנה שיגרה את תפילותיה. בוקר בוקר האכלתי בבלקון את הצוצלות ואת העפרונים והשקיתי את צמחי המרפא. נעצתי מבט ירוק אל העפרונים והצוצלות שנסקו ממעקה הבלקון ונבלעו בתוך התכלת. הבטתי בבעלי הכנף המתרחקים ומלמלתי משפט שאימא הירבתה להשתמש בו: "איזו, שתדע לך שהבלקון הוא גשר בין המזוזה לשער התפילות".